

Asia: VN/26678/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kaupparekisterilain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan kenttään

Suomen Asianajajaliitto (jäljempänä ”Asianajajaliitto”) kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kaupparekisterilain muuttamisesta.

Yhtenä Asianajajaliiton sääntömääräisenä tehtävänä on seurata oikeuskehitystä maassa ja lausuntoja antamalla sekä aloitteita tekemällä tarjota kokemuksensa yhteiskunnan käytettäväksi. Asianajajaliiton oikeuspoliittisen työn lähtökohta on oikeusvaltion turvaaminen. Lausunnoissaan Asianajajaliitto pyrkii painottamaan oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen, oikeusturvaan sekä oikeuden saavutettavuuteen, perus- ja ihmisoikeuksien sekä asianajajakunnan itsenäisyyden ja riippumattomuuden turvaamiseen liittyviä näkökulmia. Asianajajaliitto esittää lausuntonaan seuraavaa.

Yleistä

Asianajajaliitto pitää uutta asiaa koskevaa sääntelyä tarpeellisena, sillä ehdotettu sääntely osaltaan selkeyttäisi selvitystilaan asetetun tai rekisteristä poistetuksi määrätyn ilmoitusvelvollisen tilannetta sekä samalla mahdollistaisi ilmoitusvelvollisen selvitystilan lopettamisen tai tämän palauttamisen takaisin kaupparekisteriin.

Patentti- ja rekisterihallitus ei ole 31.12.2022 jälkeen palauttanut rekisteristä poistettuja ilmoitusvelvollisia takaisin rekisteriin, ellei päätös ole perustunut rekisteriviranomaisen virheeseen tai ellei asiaan muutoin soveltu hallintolain 50 §:n asiavirheen korjaamista koskeva säännös. Vaikka yksittäisen ilmoitusvelvollisen on järjestettävä toimintansa siten, että kaikki asetetut velvollisuudet ja lainsäädännön vaatimukset täyttyvät, voidaan ilmoitusvelvollisen laiminlyönnistä aiheutuvaa

rekisteristä poistamista pitää ankarana seurauksena. Tällä hetkellä selvitystilaan asettamisesta tai rekisteristä poistamisesta aiheutuva ilmoitusvelvollisen oikeudellisen aseman muutos tarkoittaa, että toiminnan jatkaminen sellaisenaan on käytännössä mahdotonta. Tällaisesta rekisteriviranomaisen päätöksestä aiheutuvia käytännön seurauksia voidaan pitää erityisen ankarina etenkin silloin, kun ne kohdistuvat varsinaista toimintaansa edelleen aktiivisesti harjoittaviin ilmoitusvelvollisiin. Tällaisessa tilanteessa ilmoitusvelvollisen yhteisön toiminnan jatkaminen käytännössä edellyttää ilmoitusvelvollisen purkamista selvitysmenettelyn tai konkurssin kautta.

Purkautumisen jälkeen on perustettava ja rekisteröitävä uusi ilmoitusvelvollinen yhteisö. Ilmoitusvelvollisen purkautumisen myötä asialla on laajempi liityntä ilmoitusvelvollisen keskeisiin sidosryhmiin, kuten työntekijöihin ja heidän työsopimuksiinsa sekä ilmoitusvelvollisen sopimuskumppaneihin. Jo pelkästään tämän perusteella tarvetta säännellä ilmoitusvelvollisen palauttamisesta kaupparekisteriin voidaan pitää olennaisena.

Kaupparekisterilakiin ehdotetut lisäykset ja muutokset

Yhteisön rekisteristä poistamisen tai selvitystilaan asettamisen ei tulisi olla rangaistusluonteinen eikä lopullinen seuraamus, joka väistämättä johtaisi ilmoitusvelvollisen purkamiseen. Asianajajaliitto pitääkin erittäin tärkeänä, että ilmoitusvelvollisen yksittäiset kaupparekisteriin tehtäviä ilmoituksia koskevat laiminlyönnit, jotka ovat johtaneet rekisteristä poistamiseen, olisi jatkossa mahdollista korjata siten, että ilmoitusvelvollisen toiminnalle aiheutuu tästä mahdollisimman vähän haittaa.

Asianajajaliitto toteaa myös, että esitysluonnoksen perusteella ilmoitusvelvollisen rekisteriin palauttamista ei ole mahdollista tehdä toistuvasti: ehdotuksen mukaan, jos yksittäisen ilmoitusvelvollisen aiemmasta rekisteriin palauttamisesta on kulunut alle kymmenen vuotta, ei rekisteriin palauttamista koskevaa uutta hakemusta hyväksyttäisi. Tämä mekanismi todennäköisesti auttaisi ehkäisemään erilaisia väärinkäytöksiä ja kannustaisi rekisteriin kerran palautettuja ilmoitusvelvollisia täyttämään velvoitteensa asianmukaisesti tulevaisuudessa. Lisäksi rekisteriviranomaisella on tarpeen vaatiessa oltava mahdollisuus ryhtyä oikeasuhtaisiin toimenpiteisiin, joiden tarkoituksena on varmistaa kaupparekisteritietojen riittävä ajantasaisuus. Asianajajaliitto kuitenkin toteaa, että lainsäätäjän tulisi vielä harkita, onko ilmoitusvelvollisen rekisteriin palauttamista koskeva kymmenen vuoden aikaraja ja määräaika hakemuksen uusimiseksi tarpeettoman pitkä suhteessa tavoitteisiin, joita sillä pyritään edistämään, vai olisiko esimerkiksi viiden vuoden määräaika oikeasuhtaisempi ja käytännössä yhtä tehokas.

Esitysluonnoksessa on ehdotettu, että selvitystilan lopettamista tai palauttamista rekisteriin koskeva hakemus on tehtävä yhden vuoden kuluessa tätä koskevasta päätöksestä. Ennen vuotta 2023 rekisteristä poistetun ilmoitusvelvollisen osalta kyseinen määräaika on rekisteriviranomaisen soveltaman ohjeistuksen mukaan viisi vuotta. Asianajajaliitto katsoo, että ehdotettua yhden vuoden määräaikaa voidaan yleisesti ottaen pitää riittävänä aikana laiminlyönnin korjaamiseksi ja toimivana kompromissina rekisteritietojen riittävän ajantasaisuuden ja oikeellisuuden varmistamiseksi.

Esitysluonnoksen mukaisesti selvitystilaan asettamisella tai rekisteristä poistamisella voi olla merkittäviä vaikutuksia ilmoitusvelvollisen toimintaan. Huomioiden rekisteriin palauttamisen ja selvitystilan lopettamisen tärkeyden ilmoitusvelvollisen toiminnan jatkamisen kannalta tulisi hakemuksen käsittelyaika Patentti- ja rekisterihallituksessa pyrkiä minimoimaan. Asianajajaliitto pitääkin erittäin tärkeänä, että Patentti- ja rekisterihallitus käsittelee rekisteriin palauttamista tai selvitystilan lopettamista koskevat hakemukset kiireellisinä.

Lisäksi Asianajajaliitto kiinnittää huomiota esitysluonnoksen sisältämän kaupparekisterilain 28 a §:n 2 momentin 2 kohdassa ilmaisuun ”maksut ovat suoritettut”, jonka tulisi nähdäksemme olla muodossa ”maksut on suoritettu”. Asianajajaliitto toteaa yleisesti, että myös hallituksen esitysluonnoksen muiden osioiden osalta tekninen kielentarkistus on olisi vielä paikoin tarpeen.

Rekisteristä poistetun ilmoitusvelvollisen edustaminen

Esitysluonnoksessa on sen tavoitteeksi todettu selvitystilaan tai rekisteristä poistettavaksi määrätyn ilmoitusvelvollisen selvitystilan lopettamisen tai rekisteriin palauttamisen mahdollistaminen, jotta ilmoitusvelvollisen elinkeinotoiminta tai muu toiminta voi tietyissä tilanteissa jatkua, sekä ilmoitusvelvollisen mahdollisuus jatkaa toimintaansa mahdollisimman normaalisti ja vastaavasti kuin ennen selvitystilaan tai rekisteristä poistettavaksi määräämistä.

Esitysluonnoksessa todetaan, että selvitystilaan määrättyä ilmoitusvelvollista edustavat selvitysmiehet ja rekisteristä poistettua ilmoitusvelvollista edustajat. Esimerkiksi osakeyhtiölain (”OYL”) 20 luvun 21 §:n 1 momentin mukaan rekisteristä poistettua yhtiötä edustaa tarvittaessa yksi tai useampi edustaja, jotka valitaan osakkeenomistajien kokouksessa, johon sovelletaan mitä yhtiökokouksesta säädetään. Tällaisten edustajien toimivalta on OYL:n mukaan sinänsä selvästi rajatumpi kuin osakeyhtiön hallituksen toimivalta, mikä käytännössä aiheuttaa rajoitteita laiminlyönnin vuoksi selvitystilaan tai rekisteristä poistettavaksi määrätyn ilmoitusvelvollisen toiminnan harjoittamiselle.

Asianajajaliitto pitää tärkeänä, että kutakin yhteisömuotoa koskevien lakien kyseisen yhteisön edustamista koskevia säännöksiä tulkitaan toiminnan normaalin jatkamisen mahdollistamisen tavoite huomioiden. Siten erityisesti tilanteessa, jossa selvitystilaan tai rekisteristä poistettavaksi määrätty ilmoitusvelvollinen on jo tehnyt hakemuksen selvitystilan lopettamiseksi tai rekisteriin palauttamiseksi, tulisi Asianajajaliiton näkemyksen mukaan esimerkiksi OYL 20 luvun edustamista koskevia säännöksiä pyrkiä tulkitsemaan tavalla, joka mahdollisimman hyvin edistää ilmoitusvelvollisen mahdollisen liiketoiminnan jatkuvuutta välitilan aikana ennen varsinaista rekisteriin palauttamista tai selvitystilan lopettamista.

Hakemuksen tekeminen rekisteriin palauttamiseksi tai selvitystilän lopettamiseksi

Esitysluonnoksessa todetaan, että hakemuksen rekisteriin palauttamiseksi tai selvitystilän lopettamiseksi tekisi ilmoitusvelvollinen. Yritys- ja yhteisötietolain (”YTL”) 14 §:ssä taas säädetään rekisteri-ilmoituksen tekemisestä ja allekirjoittamisesta vastuussa olevista henkilöistä, joita ovat pääsääntöisesti erilaisia yhteisömuotoja koskevien erityislakien mukaiset yhteisön edustamiseen oikeutetut henkilöt tai edustamiseen oikeutettujen toimielinten jäsenet. YTL:ssä ei ole erikseen säädetty rekisteristä poistetun ilmoitusvelvollisen hakemuksen tai ilmoituksen tekemisestä tai allekirjoittamisesta. Ennen vuotta 2023 laiminlyönnin vuoksi rekisteristä poistettujen yhtiöiden palauttamista koskevien Patentti- ja rekisterihallituksen ohjeiden perusteella Patentti- ja rekisterihallitus on näyttänyt tulkitsevan lakia niin, että oikeus palauttamista koskevan hakemuksen tekemiseen on käytännössä ollut YTL:n mukaisilla vastuuhenkilöillä, kuten osakeyhtiön tapauksessa hallituksen jäsenellä tai toimitusjohtajalla. Ottaen huomioon OYL 20 luvun 21 §:n sekä muita yhteisömuotoja koskevien erityislakien edustamista koskevat säännökset, esitysluonnoksessa olisi tarpeen selventää, kenellä on oikeus edustaa ilmoitusvelvollista rekisteriin palauttamista tai selvitystilän lopettamista koskevan hakemuksen tekemisessä ja allekirjoittaa ilmoitusvelvollisen hakemus.

Käytännön näkökulmat huomioon ottaen Asianajajaliitto pitää ilmoitusvelvollisten kannalta tarpeettoman työläänä sellaista prosessia, jossa esimerkiksi rekisteristä poistetun osakeyhtiön osakkeenomistajien tulisi pitää osakkeenomistajien kokous valitakseen erillisen edustajan, joka voisi vasta sitten laatia ja allekirjoittaa hakemuksen yhtiön palauttamiseksi kaupparekisteriin. Asianajajaliitto puoltaa tulkintaa, jonka mukaan YTL 14 §:n mukainen ilmoitusvelvollisen vastuuhenkilö, kuten osakeyhtiössä hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja, voi edustaa ilmoitusvelvollista rekisteriin palauttamista koskevassa asiassa. Tämä tulkinta olisi Asianajajaliitto käsityksen mukaan yhdenmukainen myös Patentti- ja rekisterihallituksen ennen vuotta 2023 rekisteristä poistettujen ilmoitusvelvollisten palauttamisessa noudattaman käytännön kanssa. Asianajajaliitto katsoo, että kyseessä on selkeästi rajattu erityiskysymys, jonka osalta tilanne voidaan selventää ilman ristiriitaa rekisteristä poistetun tai selvitystilaan määrätyn yhteisön edustamista koskevien yleissäännösten kanssa.

Toiminimen suoja

Esitysluonnoksessa on lähdetty siitä soveltamiskäytännön mukaisesta lähtökohdasta, että kun ilmoitusvelvollinen poistetaan kaupparekisteristä, päättyy myös toiminimen tai aputoiminimen rekisteröinti ja samoin rekisteröintiin perustuva yksinoikeus. Kun toiminimen rekisteröinti päättyy, toinen ilmoitusvelvollinen voi ilmoittaa kyseisen toiminimen tai siihen sekoittavissa olevan toiminimen rekisteröitäväksi. Näin ollen rekisteriin palauttamista koskevan hakemuksen hyväksymisen edellytyksenä voi olla se, että ilmoitusvelvollinen muuttaa aikaisemmin rekisterissä ollutta toiminimeä.

Esitysluonnoksen tavoitteena on, että ilmoitusvelvollinen voisi jatkaa toimintaansa mahdollisimman normaalisti ja vastaavasti kuin ennen selvitystilaan tai rekisteristä poistettavaksi määräämistä. Tahtotilana esitysluonnoksessa on se, että selvitystilan lopettamista tai rekisteriin palauttamista koskevaa päätöstä tulisi tulkita ilmoitusvelvollisen kannalta siten, ettei toimintaa ole ollut tarkoitus lopettaa, vaikka selvitystilaan määrääminen tai rekisteristä poistaminen olisi väliaikaisesti keskeyttänyt yhteisön normaalin toiminnan. Lisäksi todetaan, että lainsäädäntöä tulisi myös tulkita sen mahdollistamin keinoin siten, että välilliset seuraamukset ilmoitusvelvolliselle jäisivät mahdollisimman vähäisiksi. Tätä taustaa vasten ajatuksen siitä, että rekisteriin palauttamista koskevassa menettelyssä ilmoitusvelvollinen voisi joissain tilanteissa menettää peruuttamattomasti oikeuden toiminimeensä, vaikka esimerkiksi y-tunnus säilyisi ennallaan, voi katsoa olevan ristiriidassa esitysluonnoksen tavoitteiden kanssa.

Esimerkiksi tavaramerkkioikeudessa on nykyisenä käytäntönä kuuden kuukauden suoja-aika, jonka aikana uudistamatta jätetty tavaramerkkirekisteröinti voidaan vielä lisämaksusta uudistaa rekisteröinnin erääntymisen jälkeen. Tavaramerkkirekisteröinnit jatkuvat tämän ajan normaalisti rekisterissä, jolloin muut elinkeinoharjoittajat joutuvat odottamaan kuuden kuukauden ajan ennen kuin ne voivat rekisteröidä erääntyneen tavaramerkin itselleen. Järjestelmä siis suojaa ensisijaisesti tavaramerkkirekisteröinnin haltijaa ja vasta sen jälkeen muiden elinkeinoharjoittajien mahdollisuutta rekisteröidä itselleen erääntynyt tavaramerkki.

Esitysluonnoksessa todetaan, että valmistelun aikana on hieman vastaavasti arvioitu mahdollisuutta suojata rekisteristä poistettua toiminimeä vuoden ajan rekisteristä poistamisen jälkeen. Esitysluonnosta valmistellut työryhmä on arvioinut tämän vaihtoehdon toteuttamiseen liittyvän sellaisia tietojärjestelmiin ja niiden muutoksiin sekä oikeusvarmuuteen liittyviä haasteita, että se ei ole selvittänyt kyseisen vaihtoehdon toteuttamista tarkemmin. Koska kyseisen vaihtoehdon suurimmat esteet vaikuttavat olevan rekisteriteknisiä seikkoja ja koska vastaava järjestelmä on jo käytössä tavaramerkkijärjestelmässä, Asianajajaliitto katsoo, että tämän vaihtoehdon toteuttamismahdollisuuksia olisi selvitettävä tarkemmin.

Ottaen huomioon tämänhetkiseen kaupparekisterisääntelyyn liittyvät ankarat seuraamukset ilmoitusvelvollisille sekä tästä johtuvan tarpeen kaupparekisterilain pikaiselle muuttamiselle ilmoitusvelvollisen rekisteröinnin palauttamisen mahdollistamiseksi, Asianajajaliitto puoltaa kaupparekisterilain muuttamista tältä osin. Edellä esitetyin perustein Asianajajaliitto pitää kuitenkin tärkeänä selvittää myös toiminimilain muuttamista mahdollistamaan toiminimen suoja rekisteriin palauttamista koskevan vuoden määräajan aikana.

Verotuksesta

Esitysluonnoksen sivulla 8 siteerataan aiempaa hallituksen esitystä HE 69/2000 vp, jossa on yhtiön rekisteristä poistamisen merkityksestä verotuksessa todettu seuraavaa: ”Koska yhtiön voidaan poistamisesta huolimatta katsoa säilyttävän oikeushenkilöllisyytensä, ei yhtiö ilmeisesti purkaudu

verotuksessa.” Esitysluonnoksessa on arvioitu, että kaupparekisteristä poistamiseen saattaa ainakin joissain tilanteissa liittyä verotuksellista epävarmuutta. Lausunnon kohteena oleva esitysluonnos ei kuitenkaan sisällä perusteluja tai toimenpide-ehdotuksia kaupparekisteristä poistetun yhteisön verotuksellisen aseman selkeyttämisestä.

Vaikka esitysluonnos ei koske verolakien muuttamista, olisi siihen kuitenkin oikeusvarmuuden parantamiseksi suotavaa selventää, että koska ilmoitusvelvollisen voidaan ehdotetussa kaupparekisterilain 28 a §:ssä viitatussa rekisteristä poistamisesta huolimatta katsoa säilyttävän oikeushenkilöllisyytensä, yhtiö ei purkaudu myöskään verotuksessa pelkästään rekisteristä poistamisen nojalla. Asianajajaliitto katsoo, että ehdotetun kaupparekisterilain 28 a §:n seurannaismuutoksena tämä oikeusohje tulisi lisäksi säätää suoraan verolakeihin: tuloverolaki (1535/1992), laki elinkeinotulon verottamisesta (360/1968), laki rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta (627/1978), arvonlisäverolaki (1501/1993), varainsiirtoverolaki (931/1996) ja laki verotusmenettelystä (1558/1995) sekä laki oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä (768/2016).

Helsingissä 29. päivänä lokakuuta 2024

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Niko Jakobsson

Pääsihteeri

LAATI

Asianajaja Antti Kuha, Helsinki

Suomen Asianajajaliiton lausunnot valmistellaan oikeudellisissa asiantuntijaryhmissä, joiden toiminnassa on mukana noin 120 asianajajaa. Tämä lausunto on valmisteltu yhtiöoikeuden asiantuntijaryhmässä.

Enne Heidi
Suomen Asianajajaliitto